

87 Netuším, zda se někdy podaří prokázat stovky zavražděných, ale už dnes lze bezpečně tvrdit, že následkem špatného zacházení či přímo rukama strážných bylo v hranickém lágru v létě 1945 zavražděno přinejmenším několik desítek lidí.

Jiří J. K. NEBESKÝ

FRIEDRICH KULNIGG – – MALÍŘ HRANICKÉ KRAJINY

Výzdobu obřadní síně v hranickém zámku tvoří mj. také čtyři olejomalby z 80. let 19. století. Jen jedna je signována »F. Kulnigg«, ale zjevně jsou všechny čtyři obrazy dílem téhož autora. O něm nebylo v literatuře známo prakticky nic, až před několika lety publikovaný článek [1] Dr. Elisabeth Schlögg-Ernst, zaměstnankyně Štýrského zemského archivu, naše vědomosti rozšířil.

Friedrich Kulnigg se narodil 15. dubna 1838 ve štýrském hlavním městě Graz jako páté dítě Josefa a Marie Amalie Kulniggových. V letech 1853–1855 byl studentem tamní výtvarné akademie, 1858–1859 navštěvoval kurz krajinomalby u prof. Franze Steinfeldta na vídeňské akademii výtvarných umění, souběžně absolvoval tři semestry na právnické fakultě, nakonec se ale rozhodl pro vojenskou dráhu, při níž své výtvarné nadání využil jako pedagog předmětů týkajících se kartografie. Roku 1866 se stal kadetem u 20. pěšího pluku a téhož roku byl povýšen na poručíka. Kartografické vzdělání získal v letech 1873–1874 na vídeňské výtvarné škole Institutu vojenské geografie, následně pracoval v Haliči jako vojenský mapovač, 1875 povýšen na nadporučíka. Pak se věnoval výuce předmětů s názvy Terrainlehre a Terraindarstellung – od října 1877 do září 1879 na kadetní škole v Liebenau u Grazu, následovala vojenská vyšší reálka a jezdecká kadetní škola v Hranicích, kde v roce 1882 dosáhl hodnosti kapitána. V září 1883 nastoupil na vojenskou nižší reálku v St. Pölten, 1885–1886 působil na obdobné škole v Košicích. Poté nastoupil do vojenského archivu ve Vídni, kde se stal vedoucím kartografického oddělení, 1896 povýšen na majora. V dubnu roku 1900 měl být penzionován, ale krátce předtím zemřel. Přesné datum úmrtí není zatím známo.

Nikdy se neoženil, ale z jeho testamentu vyplývá, že 38 let žil s Marií Dežmannovou, roz. Petrocí, která se také stala jeho dědičkou. V poslední vůli také vyslovil přání mít vojenský pohřeb bez účasti duchovního.

Štýrský zemský archiv vlastní 18 Kulniggových výtvarných děl – akvarely, perokresby a litografie zachycují budovy a zákoutí tehdejšího Grazu, všechny byly vytvořeny v l. 1861–1879.

Z údajů, které shromáždila Elisabeth Schlögg-Ernst vyplývá, že Friedrich Kulnigg působil v Hranicích v letech 1879–1883 (čtyři školní roky), z roku 1882 je dokonce zachováno několik fotografií učitelského sboru (viz s. 88).

Z doby jeho hranického působení se zachovala zmíněná čtveřice pláten:

- Helfštýn – zřícenina hradu, nesignováno
- Klichovská ulice – hranické předměstí, signováno »F. Kulnigg 882«
- Teplické údolí – pohled na lázně, nesignováno
- Kostelíček – pohled na Hranice, signováno »FK«

Všechna plátna jsou olejomalby o rozměru 900 × 680 mm, shodné rámy mají rozměr 1040 × 815 mm. Jedná se o poměrně zručné, ještě biedermeierovské olejomalby, jež by stejně dobře mohly být vytvořeny o třicet let dříve. Narodil od grazských obrázků soudobých zákoutí převládá u hranických prací idylická krajina okolí města. Přesto mají vedle uměleckého významu tyto práce nezanedbatelný rozměr dokumentární.

[1] Elisabeth Schlögg-Ernst: Friedrich Kulnigg (1838–1900). Künstler und Archivar. In: Josef Riegler (Hg.), *Bauern, Bürger, hohe Herren*. Graz, Steiermärkisches Landesarchiv 2005, s.73–84.

Všechny čtyři obrazy jsou dnes součástí sbírek Městského muzea a galerie v Hranicích, jejich osudy jsou poměrně zajímavé. Citujme svědectví Jaromíra Zahálky, syna Otakara Zahálky (1891–1942), který byl v letech 1934–1939 velitelem Československé vojenské akademie, tedy instituce, která navázala na tradici hranických vojenských ústavů: „K někdejšímu bytu v hranické akademii nám byl přidělen velký půdní prostor ve čtvrtém patře rizalitu střední budovy s krásným výhledem na Pašovické vrchy s Helfštýnem a tok Bečvy. Na této půdě za podkrovním trámem jsem našel také svitky obrazů, které jsem donesl domů. Překvapenému otci se malby líbily, a tak požádal vojenskou správu o jejich odkoupení. Obrazy, které otec nechal restaurovat a zarámovat, zdobily největší místnost našeho hranického bytu, která sloužila převážně jen příjmu oficiálních a polooficiálních návštěv, jež chtěl velitel VA pohostit v soukromí. Při stěhování z Hranic do Zlína [1] musela naše rodina, s ohledem na menší byt, přestěhovat část zařízení do nově zakoupeného rodinného domku ve Zborovicích u Kroměříže. Dva z obrazů (lázně Teplice a Kostelíček) putovaly s námi do Zlína a tvořily nadále výzdobu našich všech zlínských bytů. Ostatní dva obrazy (Helfštýn a hranický zámek) byly uloženy na půdě zborovického domku. Po jeho prodeji a likvidaci v něm uloženého majetku byly obrazy odvezeny a uloženy na půdě jednoho domku v Pašovicích u Uherského Brodu prostřednictvím rodinného přítele řídicího učitele Rychetníka. Po přestěhování maminky Jeleny do České Lípy ze Zlína v roce 1966 nebylo v bytě místo pro prvně jmenované dva obrazy. Rodina se tudíž rozhodla nabídnout malby městu Hranicím k odkoupení. S využitím sestřiny spolužačky, pracovnice muzea v Opavě, jsme našli cestu k řešení.“ [2] – Vlastivědný ústav v Olomouci v létě 1966 obrazy koupil od rodiny Zahálků prostřednictvím olomoucké prodejny starožitností a předal je Vlastivědnému ústavu (muzeu) v Přerově, kde byly zařazeny do fondu hranického muzea, jež se součástí přerovské instituce stalo v roce 1963. Do přírůstkové knihy hranického muzea byly obrazy zapsány 12. prosince 1966. Poté byla plátna (v rámech, které dostala ve 30. letech 20. století) vystavena v rámci expozice o hranické historii v prostorách synagogy a po rekonstrukci zámku v roce 1998 v tamní obřadní místnosti.

JIRÍ J. K. NEBESKÝ

Friedrich Kulnigg (sedící na zemi), 1882

EMANUEL PENDL – AUTOR HRANICKÉ SOCHY CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA I.

Když jsem před časem listoval archiváliemi Státního okresního archivu Přerov, objevil jsem listiny týkající se odhalení sochy Františka Josefa I. v Hranicích, zejm. návrh na vyznamenání

[1] Rodina se v dubnu 1939 přestěhovala z budovy akademie do nedalekého domu čp. 261 (Drahotuše) a odtud v březnu 1940 do Zlína.

[2] Citace je složena z vět obsažených dílem v nedatovaném (asi ze 60. let 20. století) strojopisu Jaromíra Zahálky o původu obrazů (archív JZ) a dílem v dopisu JZ autorovi článku z 27. ledna 2011.

Friedrich Kulnigg: Helfštýn

*Friedrich Kulnigg: Klichovská ulice v Hranicích, 1882
Městské muzeum a galerie v Hranicích, obřadní síň městského úřadu*

Friedrich Kulnigg: Teplické údolí

*Friedrich Kulnigg: Kostelíček
Městské muzeum a galerie v Hranicích, obřadní síň městského úřadu*

